

Ո՛վ սիրելի Հայ գուսաններ
Մանկկալիկներ եւ կուսաններ,
Հայոց արքան սուգ ու տրտում
Եկե՛ք տեսէ՛ք զիս հէ՛ք Հեքում:

Դու՛ք սրտաքեկ ողորմ ողորմ անդադար
Լացե՛ք, լացե՛ք ձեր տէրն քըշուտո,
Ձի ծագեցաւ օրն իր խաւար,
Մըքագնեցան աստղերն պայծառ:

Թագը սեւցաւ, սեւցաւ նաեւ ծիրանին
Ինկաւ մականս իմ քանկագին.
Ռուքինեա՛նց տուն, եղի՛ր լացկո՛ծ
Խաւար պատեց ազգին Հայոց:

Լեռներ, ձորեր ինկայ ճամբայ,
Թաքարիստան մինչեւ հասայ.
Որպէս զի մեր հայրենի տունն
Ունեմար միշտ երջանկութիւն:

Աչքերուս լոյս իմ գաւակներըս լուսադէմ
Թորոս, Լեռն դիւցազնորդի,
Պաշտպան դըրի քըշնամեաց դէմ.
Ո՛հ, ինչ ցաւ է, ի՞նչ խոց սըրտի:

Ա՛յ, եգիպտոս, դու քաջերու դաւաճան
Ո՞ւր եմ տըղափս իմ անըման.
Ռուքինեա՛նց տուն, եղի՛ր լացկո՛ծ
Խաւար նպատեց ազգիս Հայոց:

Ա՛յ, լին ճորտեր քառակից,
Ա՛յ, պարոններ ըսէ՛ք դու՛ք ինձ.
Ո՞ւր եմ սիրուն իմ գաւակներ,
Ո՞ւր կըտրիններս իմ ծաղկափեր:

Լուռ կու լա՞ք դու՛ք, ինձ հօրս աւաղ,
Թորոսն ինկաւ, մեռաւ Լեռն,
Աչքերն, այտերն անշամանդաղ
Ներկընցան արիւնագոյն:

Հաստաքազուկ ու սիգանեմ կորովին
Շղթայուած է խորը բանտին.
Ռուքինեա՛նց տուն, եղի՛ր լացկո՛ծ
Խաւար պատեց ազգիս Հայոց:

Ե՛ս մեռնէի ձեզ փոխանակ.
Գընա՛, մըտի՛ր իմ արեւակ
Թորոսիս ծովն արիւնաներկ.
Ո՛վ կեանքի քեյ, ծովեր կտրէ,

Գնա՛ Լեռնիս չար շղթային պըլլուէ.
Թորոս դիւցազն, առի՛ծ Լեռն,
Դու՛ք փառակից վըկաներուն
Սուրբ է մեզի ձեր վարքն ու սօնն:

Ո՛հ, ես մեռայ, ես մընացի անգաւակ...
Մըտի՛ր Հեքում շիրիմը փակ:
Ռուքինեա՛նց տուն, եղի՛ր լացկո՛ծ
Խաւար պատեց ազգիս Հայոց: —

Մի՛ լար այդպէս սուրբ քաղաւոր,
Ողորմած է Աստուած հըգօր,
Սիրեց որդիքդ, սիրեց եւ զքեզ
Սըրբէ արցունքդ ազնկեզ:

Հեռո՛ւ գացե՛ք լալականներ, ալ չկայ սուգ.
Ելի՛ր Հեքում, ելի՛ր փութով
Թորոսն առաւ քաղ երկնաշու՛ք.
Կու գայ Լեռնն ալ խայտալով:

Ա՛ն դուն ալ քաղ, պըսակ դիր քեզ եւ անոր,
Տուր աւետիս կիլիկիոյ ճոր
Ռուքինեա՛նց տուն, ոչ եւրս կո՛ծ
Արեւ ելաւ ազգիս Հայոց:

Թրգմ. աշխ. Հ. Վ. Յովհաննէսեան

Հ. Ղ. ԱԼԻՇԱՆ

1848

ՍՊԻՏԱԿ ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ, Ա. Անդրէասեան. —
Յրէզնոյ 1939, էջ՝ 259, դիւ. § 1:

Շքեղ ու մաքուր տաղադրութեամբ գիրք
մըն է, որուն էջերուն մէջ «Պատմութեան»
նախնի հոգին կը թեւածէ:
Ընծայականը եւ Յառաջարանի տեղ
«Սպանական Ազատամարտը» դուրս թող-
լով, կը պարունակէ երեք բաւական երկա-
րաշունչ եւ հինգ փոքրիկ պատմութիւն-
ներ: Ամէնքն ալ իրական կեանքէ, ամէնքն
ալ քիչ շատ ողբերգական Ռումանիկ նկա-
րադրով:

ՈՐՈՇՈՒՄ ԵՆ ԻՐ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ
Անանուհի մը օրերէն հերոսը նախկին
պատերազմիկ մըն է, որ յետ կռուելու
հայրենիքի ազատութեան համար, յետ
զոհելու իր անդամներէն մէկ քանին, ան-
թացուկով մը օրապահիկը մուրալու
կ'ելլէ: Այդ երախտաւոր անձը անտարբե-
րութեան, սառնասրտութեան կը հանդիպի
եւ ամէն օր Պրոմէթէոսի անգղը յիշեցնող
դռնապանէ մը կը տանջուի: Հուսկ զոհ
կ'երթայ ձիւնախառն անձրեւի մը:
Կոտրած քեւերով հրեշտակները ման-
րալէպեր են, քաղուած ընդհանրապէս
Քորֆուի հայ որբերու ցաւատանը կեան-
քէն:
Ընկերները երիտասարդ հասակի ան-
փորձ արարքներու նկարագրութիւնն է:
Երկու ընկերներ են Փրանքիւլ ու Տիրան:
Երէջը՝ Փրանքիւլ իր սիրելի ընկերը կո-
րուստէ փրկելու համար ինքզինքը վտանգի
մէջ կը դնէ ու կը վախճանի:
Սպիտակ արդարութիւնն որ արժանապէս
Գրքին տիտղոսն ընտրուած է, քանի որ
ըստ մեզի արուեստով է՛ն կատարեալն է,
կը դժէ երկու իրարամերժ, զիրար ատող
Սիւ ու ձերմակ ցեղերու զգացումներուն
պայքարին նկարագիրը: Չի հասկցուիր թէ
ո՛րն է յաղթողը, որովհետեւ երկուքն ալ
կը կործանին:

Ո՞վ է Ա. ԱՆԻՐԷԱՍԵԱՆ ԵՆ ԻՆՉ ԵՆ ՈՒԶԱՄԸ
Անդրէասեան մեզի անծանօթ անձնաւո-
րութիւն մըն էր այս գրքի ընթերցումէն
առաջ. բայց կրնանք ըսել թէ այժմ հափով
մը կ'ըմբռնենք զինքը: Անդրէասեան այն

հայերէն է (միշտ իր գրքին վրայ հիմնը-
ւած կը խօսինք) որոնք մատաղ հասակէն
կորսնցուցած են իրենց ծնողքը եւ կամ
հեռացած են ընտանեկան յարկերէն, հօր,
մօր, քրոջ ու եղբայրներու անուշ մթնո-
լորտէն ու թափառած են Որբանոցներու
մէջ կամ օտար ափունքներու վրայ: Եւ
կեանքի այդ դառն օրերուն մէջ ստացած
են իրենց մանկական կակուղ սրտին վրայ
ծանր ու խոր վէրք մը որ տակաւ մեծցած
ու հասունցած է եւ միշտ տանջած իրենց
հոգին: Այդ վէրքը բացողը մարդկային
անտարբերութիւնն է քշուառներու հան-
դէպ:

Ահաւասիկ հոգեբանութիւն մը որ իր մէջ
ստեղծած է երկու բուռն զգացումներ.
մին՝ կարեկցութիւնն է. կարեկցիլ ամէն
անոնց որ կարօտեալ են, որ վիշտ ունին,
որ խեղճ են վերջապէս: Երկրորդ զգացու-
մը ատելութիւնն է, անտարբեր ու զրկող
հոգիներու հանդէպ: Եւ եթէ աստիճանի
եւ սաստկութեան բաղադրութիւն մը ը-
նենք այս երկուքին միջեւ, կը տեսնենք
թէ երկուքն ալ զօրաւոր են, բայց վերջինը
կը գերազանցէ:

Արդէն բոլոր գիրքը այս երկու ախոյան-
ներուն մենամարտութիւնն է: Կը բաւէ
կարդալ ձերմակ Գաւիլը եւ Մինչ շոգե-
նալը կը սուլէ եւ շուտով կը համոզուինք:
Որպէս զի մեր ըսածները ձրի վճիռներ
չթուին, խօսեցնենք ինքնին Պր. Անդրէա-
սեանը. «Օրինակ, երեւակայէ (Փրանկ-հայ
դործաւորն է կը խօսի իր Լիդէթ Փրանսա-
ցի նշանածին հետ) թէ կեանքս բացուցաւ
անծայրածիր ու արեւակէզ անապատներ
թափառող թշուառներու կարաւանի մը
մէջ: Եւ մինչեւ այս տարիքս, ուրկէ որ
քալեր եմ, հրաւառ աւազներու վրայէն
կամ զովաշունչ ուժառիւններու մէջէն...
միշտ սարսափով զգացեր եմ ներկայու-
թիւնը աներեւոյթ բայց թանձր ու ահա-
րու ստուերի մը, որուն մէջ միաձուլուած՝
մարդկային արհամարհանքը, քէնն ու
ատելութիւնը կարծես հետապնդեր են զիս
յամառ, կատաղի եւ վրէժխնդիր վճռակա-
նութեամբ մը: Ի՞նչպէս այդ տեսակ ար-
տաւոց մտասեւեռում մը տարիներով իշ-
խեր է ինձի, չեմ գիտեր...»

— Բայց ինչո՞ւ...
— Ես ալ հարցուցեր եմ այդ «ինչո՞ւն»